

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI
VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Rektor, Sh. Sifiddinov
201 8 - yil 25 08

"KELISHDI"
Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
201 8 yil
Ro'yxatga olindi: № BD – 5120900-4.01
201 8 yil 18 08

SINXRON TARJIMA

FAN DASTURI

Bilim sohalari: 100000 - Gumanitar

Ta'lim sohalari: 120000 – Gumanitar fanlar

Ta'lim yo'nalishlari: 5120900 – O'zbek-ingliz tarjima nazariyasi va amaliyoti

Toshkent – 2018

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018 yil "15" 08 dagi 744 - sonli buyrug'i bilan fan dasturlari ro'yxati tasdiqlangan.

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018 yil "18" 08 dagi 4 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Sh.R.Mustanova – "Ingliz filologiyasi" kafedrasida o'qituvchisi

Taqrizchilar:

Odilova G.K. – ToshDO'TAU, "Tarjima nazariyasi va amaliyoti" kafedrasida mudiri, filologiya fanlari nomzodi

Galiyeva M.R. – O'zDJTU, "Lingvistika va ingliz adabiyoti" kafedrasida dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2018 yil "15" 07 dagi "13" - sonli bayonnoma).

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Ushbu fan jamiyatning og'zaki tarjimaning negizi, uning tarkibiy qismlari, tarjimashunoslik qonunlari va kategoriyalari, sinxron tarjima jarayonlarining mohiyati kabi masalalarni qamrab oladi. Jamiyatda mavjud jarayonlarni bilish va ularning amal qilishiga ongli munosabatda bo'lishda, mamlakatning siyosiy, ijtimoiy, huquqiy va iqtisodiy tarmoqlarida faoliyat yurita oladigan sinxron tarjimonlarga zarur bo'lgan bilimlar bilan qurollantiradi.

"Sinxron tarjima" fani ixtisoslik fanlar blokiga kiritilgan kurs hisoblanib, 3- va 4-kurslarda o'qitilishi maqsadga muvofiq. "Sinxron tarjima" fani gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar turkumiga kiradi va 5120900 – o'zbek-ingliz tarjima nazariyasi va amaliyoti bakalavriat ta'lim yo'nalishida o'qitiladi. Fanni o'qitishda ta'limning zamonaviy metodlaridan, pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalaniladi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni o'zbek/ingliz va ingliz/o'zbek tillar kombinatsiyalarida ilmiy-amaliy, mahalliy va xalqro anjumanlarda yuqori saviyada og'zaki tarjima amalga oshira oladigan yuqori malakali va chuqur bilimli tarjimon sinxronistlar qilib tayyorlashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarga sinxron tarjima asoslarini o'rgatish, umumiy, lingvistik, pragmatik va madaniyatlararo kompetensiyalarini o'rgatish orqali sinxron tarjima ko'nikmalarini rivojlantirish vazifalarini bajaradi.

Fan bo'yicha talabalar bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. **Talaba:**

– Sinxron tarjima asoslari, sinxron tarjimonning eruditsiyasi va fon bilimlari hamda sinxron tarjimada transformatsiyalar haqida **bilimga ega bo'lishi**.

– ifodaning sintaktik qurilishini tarjima tilida shakllantirish, sinxron tarjima jarayonida so'zlarning birika olish qobiliyatini oldindan bilish va ulardan foydalana olish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak**;

– talaba ijtimoiy hodisa va jarayonlarni tahlil qilish, muammoli vaziyatlar bo'yicha yechimlar qabul qilish **bo'yicha malakaga bo'lishi**.

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-mavzu: Sinxron tarjimonlarning psixologik tayyorlash asoslari
Sinxron tarjimaning og'zaki ketma ket tarjima turidan prinsipial farqlari.
Bir tomonlama va ikki tomonlama ST(sinxron tarjima).

2-mavzu: ST uchun jihozlar bilan tanishish

Sinxron tarjimon kabinasi, ST apparaturasi, ST apparatura tipologiyasi, ST apparaturasini tekshirish, to'g'irlash va boshqarish. Tarjimon sinxronistlar ish jarayonida apparaturani boshqarish bilan bog'liq bo'lgan muammolar va ularni echish yo'llari.

3-mavzu: Mikrofondada so'zlash xususiyatlari.

Tarjimon diksiyasi. Ovozni to'g'rilash. Nutqning individual xususiyatlari. Bir matni tinglash bilan ikkinchi matni aytib berishni ayni bir paytda bajarish. Parallel ravishda tinglab gapirish mexanizmini shakllantirish. Avvaldan tarjima qilib qo'yilgan matnning yozma bayoniga tayanib ST qilish. Avvaldan tarjima qilingan matni eshitib ST qilish. Tarjima matnini og'zaki bayon etish patida manba matnini adekvat tushunish mexanizmalari.

Manba matnda sintaktik uslubiy strukturalarni oldindan bashorat qila olish.

Og'zaki ifodaning mazmunini oldindan seza olish.

Sinxron tarjimon nutqidagi pauzalar, ularning uzunligi va chastotasi.

Ko'p ishlatiladigan qurilmalardan foydalanish.

Sinxron tarjimada notiq va sinxron tarjimonning nutq tempi omili.

STda nutq oqimini segmentlash.

STda tarjima yechimlari spetsifikasi.

Tarjima echimiga kelish uchun zarur bo'lgan mazmun ko'rsatkichlarini tanlay olish.

4-mavzu: ST pragmatizmi

Vaqt defitsiti sharoitida ifodaning mazmun jihatidan qurilish maqsadini anglay olish.

Ifodaning sintaktik qurilishini tarjima tilida shakllantirish.

Tarjima jarayonida sintaktik qurilmaning leksik to'ldirilishini optimallashtirish.

ST da ortda qolishning optimal o'lchovlari.

Tarjima matnining manba matnga nisbatan o'zgartirish

ST jarayonida so'zlarning birika olish qobiliyatini oldindan bilish.

Grammatik va semantik bitishuv ST jarayonida mazmun darajasidagi ehtimollik asosi sifatida.

Ma'lumotning semantik jihatdan to'liqligi.

ST da sintaktik aloqalarning ifodalanishi.

5-mavzu: Sinxron tarjimonning eruditsiyasi va fon bilimlari

Sinxron tarjimonlarni til va mamlakatshunoslik jihatdan tayyorlash: inglizabon mamlakatlarning asosiy mamlakatshunoslikka tegishli realiyalari.

Muqobil birlikka ega bo'lmashan leksika tarjimasini.

Turg'un birlikmalarning muqobil variantlaridan foydalana olish.

Sinxron tarjima jarayonida atqli otlar, raqam, son va statistik ma'lumotlar ahamiyati.

Vaqt tanqisligi sharoitida atqli ot, raqam, son va statistik ma'lumotlarni tarjima

qilish.

STda nutq kompressiyasi vositalari.

Ifodaning semantik strukturasi nutq kompressiya sharoitida transformatsiya qilish.

6-mavzu: STda sintaktik transformatsiyalar.

ST kommunikativ situatsiya faktorlarining o'zaro munosabati.

Sinxron tarjimon tomonidan kutiladigan tabir haqida asosiy ma'lumotni dastlabki o'rganish.

ST jarayonida elektron va informatsion texnologiyalardan foydalanish.

IV. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarda taxminiy tavsiya etiladigan mavzular tavsiya etiladi:

1. Sinxron tarjima texnikasini egallashga qaratilgan ma'lumotlar to'plash

Sinxron tarjima texnikasi, sinxron tarjima jarayonining og'zaki tarjimaning boshqa turlaridan farqi, sinxron tarjima jarayonining o'ziga xosligi.

2. Sinxron tarjima ko'nikma va malakalarini oshirishga yo'naltirilgan turli mashqlar bajarish

Xotirani mustahkamlaydigan mashqlar bajarish.

Xorijiy tildagi radio va televideniya ko'rsatuvlarini videotasmaga yozib olib sinxron tarjima qilish.

3. Xorijiy tilidagi filmni sinxron tarjima qilish

Mazkur mashqda xotira, eshitib tushunish ko'nikma tezligi, so'z boyligi kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar.

4. Xorijiy radio, televidenie yangiliklarini audio- va videotasmaga yozib olib tarjima qilish

Bu turdagi mashqlar yosh sinxron tarjimonlarda radio, televideniye, ommaviy axborot vositalarining o'ziga xos tili, so'z birikmalari, klishe va turg'un iboralarni o'rganib tarjimada faol foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

5. Turli sohaga tegishli bo'lgan xorijiy tilidagi terminlarni ona tilidagi ekvivalentlari topib, lug'at tuzish

Mazkur turdagi mashqlar tarjimonlarning turli sohalarida atamalar bo'yicha bilimlarni boyitishga qaratilgan.

6. Sinxron tarjimaga oid adabiyotlarni o'qish va ulardagi materiallar asosida referat, kurs ishn va bitiruv malakaviy ish yozish

Bunday mashqlar talabalarning tarjima nazariyasi va amaliyoti, ogʻzaki tarjima, sinxron tarjima kabi tarjimaning boʻlimlari boʻyicha nazariy va amaliy bilimlarini boyitadi. Shuningdek, bu turdagi mashqlar yozma bayon turlari buyicha koʻnikma va malakarini oshiradi.

V. Fan boʻyicha kurs ishi

Kurs ishi uchun taxminiy mavzular:

1. Sinxron tarjimadan leksik grammatik transformatsiyalar va nutq kompressiyasi (Ingliz tilidagi reklama matning qogʻozdan oʻzbek tiliga tarjima qilish).
2. Ogʻzaki nutqni shakllantirish texnikasi. Oʻzbek va ingliz tillarida mnemotexnik (xotirani mustahkamlash) mashqlari.
3. Sinxron tarjimada adekvatlik va muqobillikning oʻzaro munosabati. Oʻzbek tilida mnemotexnik mashqlar.
4. Sinxron tarjima jarayonini modellashtirish. Ikki tomonlama dialoglarni qogʻozdan tarjima qilish.
5. Eshitib tushunish va nutqning sinxronizatsiyasi. Lisoniy interferensiyadan qutilishga qaratilgan mashqlar.
6. Sinxron tarjimaning pragmatik aspekti. Matning asosiy mazmunini sarlavhalarga qarab aniqlay olishga qaratilgan mashqlar.
7. Sinxron tarjimada psixolingvistik va lisoniy omillarning oʻzaro munosabatlari. Ingliz va oʻzbek tillarida mnemotexnik mashqlar.
8. Ingliz-oʻzbek tillarida mnemotexnik mashqlar majmui.
9. Oʻzbek tilida xotirani mustahkamlovchi mashqlar.
10. Sinxron tarjimada tildan tilga koʻchish avtomatikasini rivojlantiruvchi mashqlar.

VI. Mustaqil taʼlim va mustaqil ishlar

Mustaqil taʼlim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Sinxron tarjimada tildan tilga koʻchish avtomatikasini rivojlantiruvchi mashqlar.

2. Sinxron tarjimaning pragmatik aspekti. Matning asosiy mazmunini sarlavhalarga qarab aniqlay olishga qaratilgan mashqlar.
3. Ogʻzaki nutqni shakllantirish texnikasi. Oʻzbek va ingliz tillarida mnemotexnik (xotirani mustahkamlash) mashqlari.
4. Sinxron tarjimada adekvatlik va muqobillikning oʻzaro munosabati. Oʻzbek tilida mnemotexnik mashqlar.
5. Sinxron tarjima jarayonini modellashtirish. Ikki tomonlama dialoglarni qogʻozdan tarjima qilish.
6. Eshitib tushunish va nutqning sinxronizatsiyasi. Lisoniy interferensiyadan qutilishga qaratilgan mashqlar.
7. Sinxron tarjimadan leksik grammatik transformatsiyalar va nutq kompressiyasi (Ingliz tilidagi reklama matning qogʻozdan oʻzbek tiliga tarjima qilish).
8. Sinxron tarjimada psixolingvistik va lisoniy omillarning oʻzaro munosabatlari. Ingliz va oʻzbek tillarida mnemotexnik mashqlar.
9. Ingliz-oʻzbek tillarida mnemotexnik mashqlar majmui.
10. Oʻzbek tilida xotirani mustahkamlovchi mashqlar.

VII. Tavsiya etilayotgan adabiyotlar hamda axborot manbaalari:

Asosiy adabiyotlar:

1. Muminov O.M. A Guide To Simultaneous Translation. Toshkent, 2005
2. Robinson D.(2003). Becoming a Translator, Routledge, Oxon, P. 318
3. Fügen C., Waibel A., Kolss Muntsin, (2008). Simultaneous Translation of Speeches and Lectures, Springer Science+Business Media B.V. P. 252
4. Nolan J. (2005). Interpretation Techniques and exercises, MULTILINGUAL MATTERS LTD, Clevedon – Buffalo – Toronto, P.328.
5. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного перевода. – М.: URSS, 2009.

Qoʻshimcha adabiyotlar:

1. Ширяев А.Ф. Синхронный перевод: Деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода. – М.: Воениздат, 1979.
2. Виссон. Л. Синхронный перевод с русского на английский. М: Р. Валент, 1999. - 243 с.

3. Гофман Е.А. К истории синхронного перевода. / "Тетр. переводчика" №1 - М.: Междунар. отношен., 1963 -с.с. 20-22.
4. Чернов Г.В. Лингвистические основы синхронного перевода / док. дисс. - М. МГЛУ, 1980.
5. Чернов Г.В. Основы синхронного перевода. Учебник для институтов и факультетов ин.яз. -М., Высш.шк., 1987 -257 с.
6. Швейцер А.Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. М.: Наука, 1988.
7. Илюхин В.М. Стратегии в синхронном переводе :На материале англо-русской и русско-английской комбинаций перевода

Internet saytlari

1. Russkiy filologicheskiy portal: www.philology.ru
2. Website dedicated to linguistics: www.linguist.org
3. www.natlib.uz
4. www.dissercat.ru
5. www.nauka.ru
6. www.dissorg.com
7. www.uzscience.uz